

X PREMI INTERNACIONAL DE PERIODISME MANUEL VÁZQUEZ MONTALBÁN, EN LA CATEGORIA DE PERIODISME ESPORTIU

DISCURS DE SERGI PÀMIES

L'honor de rebre el premi Manel Vázquez Montalbán de periodisme esportiu m'obliga, d'entrada, a ser agraït. Fa uns dies, després de perdre la Lliga contra l'Atlético de Madrid, un amic va comentar-me que el fet que m'haguessin concedit el premi confirmava que, en efecte, aquesta temporada havia estat nefasta per al barcelonisme. Hi estic d'acord. Però, com que el futbol és així i no sempre guanyen els millors, no penso renunciar-hi ni demanar perdó. La qualitat professional i humana dels guardonats que m'han precedit intimida més que una entrada de Miguéli. La categoria de l'escriptor que dóna nom al premi m'obliga a fingir que no em tremolen les cames. Gràcies als membres del jurat per la seva generositat, doncs, gràcies a l'Anna Sallés i al Daniel Vázquez, gràcies al Col·legi de Periodistes, gràcies a la junta del president Sandro Rosell i als continuadors del seu mandat, presidits per Josep Maria Bartomeu al capdavant del FC Barcelona.

A l'octubre de 2003, quan Manel Vázquez Montalbán va morir d'un atac de cor a l'aeroport de Bangkok, va deixar escrit a l'ordinador portàtil que duia el gruix d'un llibre monumental: *Fútbol, una religión en busca de un Dios*. La densitat d'idees, la claredat de les reflexions i la lucidesa analítica dels pronòstics que inclou converteixen aquest llibre en una referència de primer nivell de literatura futbolística. N'extrec, com a mostra, dues frases:

“Nadie se ha hecho aficionado a causa del prestigio de un entrenador o de un presidente de club”.

“Pertenezco a la era de dos drogas duras, el fútbol y el alcohol, pero así como el alcohol sigue siendo lo que era, el fútbol ha perdido la lógica interna inicial que le acompañó hasta los años setenta y cada vez se acerca más a la condición de droga de diseño”.

Les raons per les quals ens va saber tan greu que Manel Vázquez Montalbán morís prematurament tenen a veure amb l'admiració, el respecte i, per molts de vosaltres, l'amistat i l'amor. Però, des d'una òptica estrictament egoista, d'aficionat i lector, la seva mort ens va deixar orfes d'una metodologia intel·lectual i sentimental que hauria estat molt útil en la gloriosa dècada dels èxits. Vázquez Montalbán sempre va ser coherent amb un punt de vista que va integrar les contradiccions, la vulnerabilitat, la fatalitat i, alhora, la força de l'ànima, grandiosa i torturada, del Barça i de gairebé tots els barcelonismes possibles. L'ànima d'un club que per raons diverses representava una estètica perdedora. Una estètica melancòlica, marcada per una successió de drames (suïcidis, afusellaments, segrestos) que alternaven la representativitat social, la identitat substitutòria, l'educació sentimental en temps d'ignoràncies racionals i l'herència trenada amb tres derrotes simultànies: la del catalanisme, la del republicanisme i la d'un barcelonisme marcat per un franquisme tendenciosament madridista. Si existeixen models futbolístics innegociables, Manel Vázquez Montalbán representa un model innegociable de pensament aplicat al futbol, i ni l'un ni l'altre exclouen ningú però sí que tenen categoria d'alternativa i subratllen el protagonisme a través de l'afirmació.

Aquesta poètica de descregut que reivindica el futbol com a expressió col·lectiva popular (i no com la coartada per al blanqueig social d'una minoria d'oligarques emparats per l'opacitat i la impunitat), va ser reconfortant en els moments de derrota esportiva i subversiva en les èpoques de vergonya institucional. Per això, una de les preguntes que més li fan al Daniel –i que, amb raó, més l'exaspera–, és què n'hauria pensat Vázquez Montalbán, del Barça de Ronaldinho, Guardiola, Messi i Tito Vilanova. En efecte, no és fàcil imaginar-lo analitzant l'esplendor de l'èxit continuat. En canvi, sí que ho és especular sobre quines haurien estat

les seves anàlisis, probablement iròniques i carregades d'estimació per Xile i de referències a una Argentina que coneixia molt bé, sobre la feina de Tata Martino o la manera de jugar d'Alexis. No sabem què hauria escrit però sí que tenim la certesa que el seu punt de vista continua sent necessari. La prova és que ens falta i que no sempre sabem parlar amb la llibertat corrosiva que ell practicava de qüestions com el patrocini de Qatar, l'acceptació de les cases d'apostes com a grans socis del futbol, el projecte de nou estadi, la tramoia dels contractes de Neymar o la possibilitat, digna de mobilitzar Pepe Carvalho i Biscouter, de jugar la Lliga francesa. En l'origen de la seva aproximació al món del futbol i del Barça, hi havia, com en altres àmbits de la seva obra, una audàcia sacrílega i descriminalitzadora. Però, sobretot, hi havia la intenció explícita de recuperar una realitat que la voracitat de les elits i la militarització ideològica havien expropiat i convertit bé en opi propagandístic del règim, bé en heretgia satanitzada per comitès centrals que, tot i les aparences, frisaven per saber què havia fet el Barça quan s'acabaven les reunions i el motor de la història ja no era la lluita de classes i sí un gol de Romário. Amb la mateixa perseverança amb la qual va recuperar el repertori de la copla, l'humor satíric de *Por favor*, la novel·la negra popular o els receptaris menystinguts de la cuina catalana, i sense renunciar a cap dels seus compromisos polítics, socials i culturals, Vázquez Montalbán va trencar la disciplina de partit i els *catenaccios* ideològics de l'època. Amb una constància i un sentit de la productivitat *stakhanovistes*, va obrir un camí que, en altres països, ja feia perfectament respectable una literatura crítica i d'arrel humanística relacionada amb la lírica i amb l'èpica del futbol però també amb la crònica periodística testimonial. D'això no en fa pas tant. Aleshores, ell i Javier Marías eren dels pocs que gosaven preparar reflexions prèvies a un Barça-Madrid. Encara que avui pugui semblar impossible, no existia l'actual tradició de comentaris literaris incorporats als espais d'informació i d'anàlisis esportives. Els compartiments especialitzats del periodisme es mantenien per tradició o per inèrcia fins que els mitjans van adonar-se que aportacions com les de VM podien interessar a gent que habitualment no seguien la informació esportiva i que, a poc a poc, s'hi van anar familiaritzant. Després d'haver trencat els prejudicis, VM i els pioners de la literatura futbolística no informativa van trencar la disciplina externa i van obrir un camí que molts vam poder seguir sense gaire obstacles, com els germans petits recorren el camí aplanat pels germans grans. En el meu cas, tinc l'honor d'haver estat un dels primers suplents de Vázquez Montalbán. Ell ja tenia molts compromisos i viatjava sovint per documentar-se o promocionar els seus llibres. I no sempre podia atendre les demandes d'*El País*. A Barcelona, qui s'ocupava de perseguir-lo i d'insistir-li que escrivís era Ramon Besa. Un bon dia, després d'haver intentat localitzar el titular, va demanar-me un article. Sense posar-nos d'acord, tots dos vam entendre que no es tractava d'intentar suplir l'absència del titular indiscutible i rematar-ho tot sinó de no marcar-se gaire gols en pròpia porta. Besa va ser decisiu en la perseverança de mantenir VM com a referència de l'anàlisi futbolística de qualitat i, per descomptat, en la meva conversió a la causa del periodisme esportiu. Va perseguir el seu admirat Manolo (ell sí que tenia el dret de dir-li així) fins al final i, sobretot, va buscar la complicitat del guru a l'hora de crear una mena de planter alternatiu en el qual intervenien Enrique Vila-Matas, Guillem Martínez i molts altres. L'energia d'aquella secció d'esports va tenir el suport còmplice, en el sentit més delictiu del terme, d'Agustí Fancelli, Tomàs Delclòs i Lluís Bassets, i vam acabar trobant un punt d'opinió que no tenia gaires secrets i que seguia els manaments montalbanians: incorporar l'humor i la ironia quan l'ambient era especialment dramàtic, transcendent i solemne, i, en els moments d'eufòria delirant, procurar ser analíticament disfòrics i no renunciar mai a una memòria subjectiva, capaç d'integrar l'esport en la diversitat d'elements constructors de la cultura.

Des de la mort de Manel Vázquez Montalbán, molts dels seus pronòstics sobre el futbol s'han anat complint. Altres, en canvi, no, especialment els que fan referència al Barça, imprevisible en la seva voracitat a l'hora d'assolir les quotes més inimaginables d'espectacle i eficàcia. El que sí que ha evolucionat d'una manera que cap de nosaltres podia imaginar és el periodisme esportiu. Avui viu confrontat a revolucions estructurals que afecten la seva essència tecnològica, l'equilibri entre l'oferta i la demanda i la necessitat d'adaptar-se a una

de les situacions més turbulentes i incertes de la història d'aquesta indústria. En matèria d'informació i d'anàlisi, els diaris han perdut part de l'hegemonia a mans de la ràdio i la televisió. Aquests mitjans han multiplicat els espais d'una oferta que, lògicament, busca més els impactes que no una argumentació pausada i reflexiva. En el context actual d'inestabilitat industrial i replantejament permanent dels criteris de l'oferta (que sovint estan marcats per la urgència i el pànic de poder oferir el que s'intueix a través d'una participació vagament demoscòpica que altera la consistència dels objectius), el periodista d'esports ha hagut d'adaptar-se a una exigència de productivitat i a una visibilitat impensable fa vint anys i l'obliga a multiplicar-se. En molts casos, aquesta visibilitat supleix la precarietat dels salaris i la vulnerabilitat de les condicions laborals. Potser per això, la possibilitat de rendibles el propi nom, la presència i la vanitat substitueix allò que ni els salaris ni la productivitat més racional poden atendre. La relació entre informació i opinió s'ha invertit i de vegades fa la impressió que no hi ha prou matèria informativa per tanta oferta i cal que el periodisme busqui altres formes de connexió amb el públic. El que Vázquez Montalbán i Marías feien com una contribució excepcional, avui és, salvant totes les distàncies, obligatori. Això no és forçosament negatiu. Ha estimulat una normalització editorial de llibres especialitzats. Ha democratitzat l'accés al futbol literari amb una abundància que ens obliga a multiplicar-nos com a lectors. Ha propiciat l'aparició de revistes com *Panenka* o *Líbero*. Però aquest nou paisatge professional té els seus perills i, ni que sigui per sentit de la supervivència, ens convé compartir-los amb una barreja de franquesa i de pànic. La dimensió mediàtica del futbol, i especialment del Barça, ha trencat la cohabitació entre periodistes i esportistes. La desmesura i la saturació poden acabar interferint, per excés, en el dia a dia dels equips. Paral·lelament, els clubs grans exigeixen als mitjans de comunicació cada vegada més discreció i, alhora, més compromís amb el club. És un problema de legitimitats enfrontades i d'establir els límits d'aquesta necessària complicitat. El club vol controlar la informació. Els periodistes, en canvi, han d'aprendre a fer surf damunt d'onades que combinen ingredients deontològics, dependències empresarials i una inestabilitat que, de vegades, ens empeny a convertir-nos en practicants d'un periodisme de samarreta i militància que potser ens treu les castanyes del foc a curt termini però que pot acabar cremant-nos a mitjà i llarg termini. Els mitjans que avui s'han especialitzat en el futbol han d'atendre una nova realitat: la conversió de l'esport en un espectacle de masses. Això obliga els periodistes a ser eficaços en àmbits que tenen més a veure amb la indústria de l'entreteniment que no amb la recerca i el relat dels fets. I en aquesta batalla estem, enfrontats a forces que debiliten l'exercici de la professió per circumstàncies incontrolables i la necessitat, que depèn molt més de nosaltres, de fer-nos un nom a base de subratllar més l'èmfasi de la nostra veu que no el rigor o l'encert del nostre missatge. En pocs anys, hem permès o ens hem resignat que l'estadística hagi segrestat les anàlisis, i cada vegada més hem de ser experts en coses tan inimaginables com la vida sexual d'estrelles i futbolistes en un to molt menys literari i infinitament menys interessant de quan Biosca i Lola Flores veien sortir el sol al mateix llit de la mateixa habitació del mateix hotel de Castelldefels. A més a més, hem de tenir nocions d'economia per entendre pressupostos i inversions. O ser experts en jurisprudència per intentar ficar-nos en la ment dels socis Jordi Cases o Oriol Giralt. En moments així, la presència de referents intel·lectuals, humanístics i professionals ens ajudaria a superar els moments de confusió en els continguts, d'immediatesa excessiva en els terminis, d'intempèrie en les condicions laborals i de vertigen amb relació a les pròpies limitacions. I podríem mesurar, amb interlocutors fiables i valents, si som realment irresponsables i si el punt de crítica és excessiu, sensacionalista o directament calumniós. Aquesta dialèctica, que tan sovint s'ha interpretat des de la directiva amb una malfiança paranoica, ha de trobar també el seu equilibri. I, com algunes vegades ha dit Joaquim Maria Puyal, tots plegats hem de trobar un territori de responsabilitats compartides que redueixi els nivells de desconfiança i d'intoxicació i que millori la tolerància crítica dels criticats però també l'exigència i el rigor dels que critiquem.

Jo he tingut el privilegi de viure tot aquest procés des de la perspectiva de l'intrús. I puc certificar que la generositat del periodisme esportiu amb els escriptors és molt més intensa

que la dels escriptors amb el periodisme esportiu. En els vint anys que aviat farà que escric i parlo de futbol, he comptat amb la immediata complicitat i generositat de companys i referents que m'han permès treballar però també fer realitat somnis com conèixer ídols com Johan Cruyff, i poder conviure amb el mestratge, explícit o implícit, de tots els professionals que sempre m'han tractat com un dels seus. Ara ja compleixo amb gairebé totes les característiques dels veterans del sector. Estic intoxicat per totes les coses que m'expliquen des de l'entorn del club amb la condició que sobretot no les expliqui a ningú. Treballo a hores intempestives, els diumenges i el mes d'agost. He col·laborat il·lusionat en un dels llibres solidaris d'El Corte Inglés. Dormo amb la ràdio posada, escoltant tertúlies que parlen del fitxatge de Cesc i, com tants i tants companys d'aquesta tribu, estic resignadament i esportivament separat. L'oportunitat que Ramon Besa va donar-me ha tingut una continuïtat que arriba fins avui. A la ràdio, amb Jordi Basté, que va atendre el suggeriment de Santi Carreras per incorporar-me al Museu de frases memorables del *No ho diguis a ningú* de Catalunya Ràdio i, posteriorment, al *Tu diràs* de RAC1. A la tele, amb la fidelitat suïcida d'un Josep Cuní que sempre ha confiat en mi, fins i tot per deixar-me endur per una perillosa tendència al deliri. I, als diaris, des de l'any 2007 *La Vanguardia*, a la secció capitanejada per Dagoberto Escorcía i, en la direcció, la confiança que van donar-me Pepe Antich i Jordi Juan i que continua reafirmant-se amb Màrius Carol, un dels culers més vehements i creatius a l'hora d'insultar els àrbitres. Tot això sumat conforma un privilegi inimaginable quan vaig començar. Arribats en aquest punt, no sé si sóc més un impostor, que és el que sovint m'ha dit la meva dona, o un intrús. Però, al final, acabo pensant que, de manera deliberada o intuïtiva, sempre he acabat aplicant l'estratègia de quan era petit. Quan, davant de casa meva, s'organitzava cada dia el partit de futbol de després de l'escola, manaven l'amo de la pilota o els més grans. Jo, que no tenia pilota i que era massa petit per tenir cap dret a decidir, veia els partits des de la banda fins que la meva mare (que per cert també va guanyar una menció en aquest premi i que aprofito per saludar amb un afecte paranormal), em demanava, a crits, que pugés a sopar. Aleshores vaig optar per, en aquells partits interminables que duraven fins que es feia fosc, situar-me a la banda, molt atent i expectant. Cada vegada que la pilota sortia, corria a buscar-la i la tornava amb un somriure eficaç i una màxima predisposició. Però, simultàniament, expressava una llàstima infinita i commovedora, semblant a la del gos abandonat del cartell de Purina "Ell mai no ho faria". I, al final, els grans sempre s'estovaven i em deixaven jugar a condició que no em marqués gaires gols en pròpia porta. Això és el que heu fet durant tots aquests anys: m'heu deixat jugar amb vosaltres al joc que més m'agrada: escriure, per descomptat, però sobretot escriure sobre un esport extraordinari i, especialment, sobre un club generós, únic, turbulent, reconstruït i fascinant, fins i tot en les temporades especialment nefastes. Un club al qual, per molt que t'hi esforcis, mai no pots acabar de tornar tot el que et dona.

Moltes gràcies.

Sergi Pàmies